

BAŞYAZI

TÜRKİYE'DE KOYUNLARDA VERİMLİLİĞİ ARTTIRMANIN BAŞLICA YOLLARI(*)

Prof. Dr. Mustafa KAYMAKÇI
Prof. Dr. Reşit SÖNMEZ
E.Ü. Ziraat Fakültesi

Türkiye'de çeşitli koyunculuk üretim sistemleri vardır. Bu sistemler, beslemede yararlanılabilecek yem kaynaklarının (çayır mer'a, yem bitkileri, anız vb) durumuna, bölgelerin doğal koşullarına ve sosyo-ekonomik özelliklerine, halkın tüketim alışkanlıkları ve boyutlarına, koyunların sağılıp sağılmaması gibi etmenlere göre ayrımlar gösterir. Bununla birlikte,

TÜRKİYE KOYUNCULUĞUNUN ORTAK BAŞLICA ÖZELLİKLERİ şunlardır;

(1). Koyun varlığımızın büyük çoğunluğunu verim düzeyleri düşük yerli ırklar oluşturmaktadır. Ancak bu ırklar yetiştirildiği bölgelerin ekolojik koşullarına oldukça iyi uyum göstermişlerdir.

(2). Koyunların beslenmesi büyük ölçüde giderek verimsizleşen mer'aya dayanır. Bu nedenle dengeli bir beslenme söz konusu değildir.

(3). Birim işletme başına düşen koyun sayısı azdır. Göçer koyunculuk giderek çözülmektedir.

(4). Koyunların tümüne yakını sağılır. Koyun sütünün paratmesi kimi bölgelerde kuzuların erken süttten kesimini zorunlu kılar. Kuzular genel olarak ya süttten kesimden sonra ya da bir süre ot besisi yapılarak pazarlanır.

(5). Sürüler elle sağılır. Sağımda çokluk aile işgücünden yararlanılır. İlkel koşullar altında sağım için işgücü bulmak ta giderek güçleşmektedir.

(*) Bu yazı, Milli Prodüktivite Merkezi'nin 5 Nisan 1989'da Acıpayam'da düzenlediği «Koyunculukta Verimlilik» adlı Çiftçi Eğitim Semineri'nde bildiri olarak sunulmuştur.

(6). Ender olarak koyunlarını sağmıyan işletmeler de vardır. Bu işletmelerde kuzular pazarlanıncaya değin analarını emerler. Pazarlama için ya uygun bir ağırlık temel alınır ya da yem kaynağı bitinceye değin besi sürer.

(7). Çağdaş teknoloji ya en alt düzeyde uygulanır, ya da yok gibidir. Makine, ilaç v.b. kullanma durumu çok yetersizdir. Yetiştiriciler atadan kalma üretim tekniklerini büyük ölçüde sürdürürler. Bu açıdan bölgesel ayırım vardır.

(8). Yetiştiricilerin damızlık dahil girdilerinin alımında olduğu kadar ürünlerin pazarlanmasında yararlandıkları herhangi bir örgütleri yoktur, ya da çok yetersizdir.

Bu YAPISAL ÖZELLİĞİN SONUÇLARI ise;

(1). Koçaltı koyun başına üretilen kuzu sayısı düşüktür, ayrıca yaşama güçleri de yüksek değildir.

(2). Kuzular erken süttten kesildiğinden et üretim güçleri yeterli değildir, ya da besi yapıyorsa pazarlama çağına geç ulaşırlar.

(3). Koyun başına üretilen et, süt ve yapağı verimi de oldukça düşüktür.

(4). Et, süt ve yapağı pazarlama organizasyonları yetiştirici lehine çalışmamaktadır.

Özet olarak Yurdumuz'da;

(1). **KOYUNLARDAN ÜRETİLEN ET, SÜT ve YAPAĞI MİKTARI YETERLİ DEĞİLDİR** ve

(2). **YETİŞTİRİCİNİN GELİRİ DÜŞÜKTÜR.**

Bu durumun yetiştiricilik açısından seçeneği vardır.

SEÇENEK :

DAHA ÇOK KUZU ELDE ETME / BU KUZULARDAN EN YÜKSEK MİKTARDA ET ÜRETME İÇİN UYGUN KUZU BÜYÜTME ve BESİ YÖNTEMİ UYGULAMA ve DAHA ÇOK SÜT ve YAPAĞI ÜRETMEKTİR.

TÜRKİYE'DE KOYUNLARDAN DAHA ÇOK ET, SÜT ve YAPAĞI ELDE ETMENİN BAŞLICA YOLLARI ŞUNLARDIR;

1. ÇEVRENİN DENETİMİ İLE KUZU VERİMİNİ ARTTIRMA,
 2. UYGUN KUZU BÜYÜTME ve BESİ YÖNTEMİ İLE ET VERİMİNİ ARTTIRMA,
 3. SELEKSİYON (SEÇME) ve MELEZLEME YÖNTEMLERİNİ UYGULAMA,
1. ÇEVRENİN DENETİMİ İLE KUZU VERİMİNİ ARTTIRMA

Yurdumuz'da uygulanabilme özelliği açısından çevrenin denetimi ile kuzu veriminin arttırılmasının başlıca iki yolu vardır. Bunlardan birincisi koyunların üreme sikluslarda kritik dönemler olarak kabul edilen dönemlerde (aşım dönemi, gebeliğin son dönemi ve laktasyonun birinci 6 haftalık dönemi) uygun ve dengeli besleme, ikincisi yılda birden çok kuzulatma yaptırmaktır.

KRİTİK DÖNEMLER BESLENMESİ

Aşım Dönemi Beslenmesi

Aşımdan 3-4 hafta önce başlayan, aşım ve aşımdan sonra da 3-4 hafta devam eden, diğer dönemlerden nicelik ve nitelik olarak daha zengin olan beslemeye aşım dönemi beslemesi (=Flushing) diyoruz. Flushing en başta kuzu verimini arttırır. Flushingin kuzu verimini arttırmanın dışında koç katım süresinin kısaltarak toplulaştırması ve gebeliği güven altına alması gibi yararları vardır.

Aşım döneminde koyun başına verilecek günlük yem miktarı 1.5 kg.'a değin kuru otlarla birlikte 250-300 gr. arpaya eşdeğer karma yem olabilir. Ancak koç katımından koyunlar dışarıda otluyorsa ayrıca kaba yem vermeye gereksinim yoktur, yalnız karma yem verilir.

Koç katımı döneminde koçların beslenmesi de önemlidir. Flushing ile koçların ürettiği spermanın verimi artmakta, niteliği iyileşmektedir. Bu şekilde koçlardan ileri gelebilecek kısırılık en alt düzeye indirebilir. Ayrıca koçlar sürekli aşım kondisyonunda tutulur.

Gebeliğin son dönemi beslemesi

Gebeliğin son 1.5 ayı, yavrunun ana karnında en hızlı büyüdüğü ve memenin geliştiği dönemdir. Bu dönemde dengeli ve yeterli beslenen koyunların kuzuları iri olur, memenin gelişmesi dolayısıyla

siyle süt üretmesi yeterince uyarılır, ayrıca ananın güçlü kalması da sağlanır. Bu durum özellikle ikiz doğurma olasılığı olan koyunlarda daha önemlidir.

Bu dönemde 50-60 kg.lık bir koyunun gereksinmesini karşıla-mak üzere 0.5 kg. iyi kalite kuru otlarla birlikte 1 kg. kadar karma yem verilmelidir.

Laktasyonun başındaki besleme.

Koyunlarda en yüksek süt veriminin olduğu dönem, kuzula-madan sonraki ilk 6 haftalık dönemdir. Bu nedenle laktasyonun başındaki besleme, en yüksek düzeyde süt elde etme ve süt reti-miyle vcttaki besin maddesi kaybını en az düzeye indirmek için gereklidir. Diğer yandan analarından yeterli miktarda süt emen kuzular da hızlı gelişirler.

Koyunlara, sürünün ortalama süt verimine, kuru otun nitelik ve miktarına göre üretilen her litre süt için 400-600 gr karma yem verilmelidir. Karma yem verilirken koyunları süt verimlerine göre mutlaka gruplandırmak gereklidir.

Olası ise yemin sağım sırasında verilmesi yeğlenmelidir.

YILDA BİRDEN ÇOK KUZULATMA

Yurdumuzda, yetiştiriciler genelde koyunlarına yılda bir tek kuzulatma yaptırılmalarına karşılık ender de olsa kimileri koyun-larını sağmakta, bunlar salt kuzudan para kazanmaktadırlar. Bu durumdaki yetiştiriciler için önerilebilecek en pratik kuzulatma sistemi 8 er aylık aralıklarla doğumlarının planlanmasıdır.

Sekizer aylık aralıklarla kuzulatmanın gerçekleştirilmesi koşulları şunlardır :

(1). Her yıl için en uygun  kuzulatma dönemleri seçilir. En yaygın olarak kullanılan dönemler: Kasım/Aralık, Mart/Nisan, Ağustos/Eylül'dr.

Bu seçim :

- a. Çayır-mer'a, anız gibi doğal kaba yem kaynaklarının kulla-nımına,
- b. Irkların iftleşme mevsimi uzunluğuna,
- c. Kuzu eti fiyatlarının en yüksek olduğu dönemlere,

d. Sağılan sürülerde yüksek süt üretimine en fazla gereksinim duyulduğu zamana göre değişir.

(2). Bütün koyunlar bir sonraki koçkatım döneminden en az 4-6 hafta önce kuruya çıkartılır ve aşım kondisyonu için hazırlanır.

(3). Kuzulama mevsiminin kısa sürmesi için koç katımının da kısa sürmesi, bir başka deyişle toplulaştırılması zorunludur. Koç katımı en fazla iki kızgınlık siklusu uzunluğu kadar olmalıdır. En iyisi, bir kızgınlık siklusu uzunluğu kadar sürmesidir.

Sekizer aylıklaralıklarla düzenlenen kuzulatamada koyunlardan bir miktar süt üretme olanağı da ortaya çıkabilir. Bu amaçla kuzular kısa bir emiştirmeden sonra ayrılır, besiyeye alınabilirse, hem kuzular yeterince gelişebilir, hem de koyunlardan süt elde edebiliriz.

2. UYGUN KUZU BÜYÜTME ve BESİ YÖNTEMİ İLE ET VERİMİNİ ARTTIRMA

Kuzu büyütmeye ve besiyöntemi ile et verimini arttırmada özellikle Batı Anadolu için en iyi seçenek; kuzuların kırılmamış tahıla dayalı karma yemden oluşan bir rasyonla yiyebildikleri kadar yemlenerek 6. haftalık yaşta sütten kesilmesi ve bundan sonra, yine aynı rasyonla en uygun satım ağırlığına ulaşıncaaya değin beside tutulmasıdır*.

Bu yöntemin yararları şunlardır ;

(1). Kuzular sürekli ağılda tutulacağından, koyunlara daha fazla mer'a alanı kalacaktır.

(2) Karma yemle beslenen kuzuların canlı ağırlık gelişmesi hızlı olacaktır.

(3). Kuzuların karma yemden yararlanma katsayıları koyunlardan yüksektir.

(4). Kuru ota gereksinime yoktur. Ot verilmesi durumunda yemden yararlanma ve canlı ağırlık artışı düşer.

(*) Burada önerilen kuzu büyütmeye ve besiyöntemi, Batı Anadolu'da uygulanan kaşak besiyönteminin benzeridir. Ancak karmada kullanılan yemlerin kırılmaması yaklaşımı alışılmamış bir pratik olarak düşünülebilir. Bununla birlikte son yıllarda yabancı ülkelerde pratiğe aktarılan araştırmalar ve yurdumuzda gerçekleşen kimi ön çalışmalar genç hayvan besisinde bunun geçerli olabileceğini göstermektedir.

(5). Karma yem kırılmamış tahıla dayalı bir rasyon olacağından hazırlanması kolaydır.

(6). Kuzularda sindirimle ilgili sorunlar az görülür ya da görülmez.

(7). Kuzularda kesim randımanı yüksek olur. Gövde fazla yağlı olmaz.

(8). Kuzuların hastalıklara yakalanma tehlikesi azdır.

Yöntemin uygulanması;

(1). Kuzular 3-4 haftalık olunca karma yeme başlatılır. Bu iki şekilde olabilir.

a. Kuzular analarından ayrılarak özel bir bölmeye alınır ve yarım gün (gece ya gündüz) burada kalırlar. Önerilerine arttırılarak karma yem konulur ve temiz su bulundurulur. Kuzular günün diğer yarısında analarının yanına alınır ve emmeleri sağlanır.

b. Kuzuların geçebileceği, ancak analarının geçemeyeceği bir yemleme bölgesi hazırlanır. Karma yem burada bulundurulur. Analar mer'adan dönünce kuzular yemleme bölgesinden analarının yanına geçerek emerler.

Kuzuların daha hızla karma yeme alışmaları için en uygun olanı birinci şekildir. Ancak her defasında kuzuları analarının yanından ayırmak için biraz daha fazla işçilik gereklidir.

(2). Kuzular 6 haftalık olunca analarından ayrılır. Ana sütü yeterliyse bu çağdaki kuzuların canlı ağırlıkları 13-15 kg. olacaktır.

(3). Kuzular, tabanı kuru, yağmurdan korunmuş, hava akıntısı olmayan bölmelere yerleştirilir. Bölmelerdeki yemlikler, basit, ancak kuzuların içine giremeyecekleri bir biçimde yapılmalıdır. Aksi durumda kirlenme nedeniyle yem tüketiminde azalma ve hastalık etmenlerinde yayılma görülür.

Kuzular bölmelerde, 40-60 gün süreyle işletme için uygun ağırlığa (25-35 kg.) erişinceye değin tutulur. Bu sürede kuzuların önüne yiyebildikleri kadar karma yem konulur, herhangi bir sınırlama yapılmaz. Karma yem, esas olarak kırılmamış tahıldan oluşur.

Özellikle yemden en yüksek yararlanma ve sindirimle ilgili sorunların kesin olarak önlenmesi için karmada kullanılan ta-

hılın herhangi bir şekilde işleme tabi tutulmaması (kıрма, öğütme vb) gerekir. Rasyonda her tahıl kullanılabilir. Ancak en iyi sonuç, enerji değeri yüksek mısır, buğday ya da arpa gibi tahıllar ile elde edilebilir.

3. SELEKSİYON ve MELEZLEME

Yurdumuzda birim koyun başına verimliliği arttırmada, bakım-beslenmenin iyileştirilmesi, çağdaş üretim tekniklerinin devreye sokulması gibi çevresel ıslah yöntemleriyle birlikte genetik yapının ıslahı da ele alınmalıdır. Genetik yapının ıslahı kalıcı ve sürekli olması niteliğinde önem kazanır. Genetik yapının ıslahında yetiştiricinin elinde başlıca iki olanak vardır. Bunlardan biri, birim sürü bazında koyunların yapı özellikleri ve verimleri dikkate alınarak damızlık olacak koç, koyun ve kuzuların **SELEKSİYONU** (seçim), ikincisi ise genel olarak kültür ırklarından yararlanılarak eldeki yerli ırkların genetik yapılarını değiştirme olarak tanımlanan **MELEZLEME** dir.

Burada seleksiyon (seçim) ve melezleme konuları yetiştirici düzeyinde ele alınarak işlenmiş, bu kapsamda kimi öneriler yapılmıştır.

4. SELEKSİYON (SEÇİM) ve MELEZLEME YÖNTEMLERİNİ UYGULAMA

SELEKSİYON (SEÇİM)

Damızlık koçların seçimi;

Damızlık koç seçimi koyunların seçiminden daha önemlidir. Genel olarak bir koyun kendi kalıtsal yeteneğini bir kuzuya aktardığı halde, birkaç yılda 25-40 koyunu aşar ve çok sayıda kuzunun verimini (kalıtsal yapısını) etkiler. Bu nedenle sürülerde kullanılacak koçların, damızlık yetiştiren kurumlardan ya da verim düzeyleri iyi bilinen komşu sürülerden alınması gerekir.

Satın alınacak koçun önce yapısal özellikleri açısından incelenmesi gereklidir;

(1). Koç, ait olduğu ırkın tipini açık olarak göstermelidir.

(2). İyi gelişmiş, sağlam ve tam erkek tipini gösteren ve aşım isteği iyi koçlar seçilmelidir.

(3). Koçların erkeklik organları iyi, hayaları (testisleri) iyi gelişmiş ve eşit büyüklükte olmalıdır.

(4). Gözleri canlı, baş ırka özgü büyüklükte, ense geniş ve güçlü, göğüs derin ve geniş, sırt sağlam, bel ve sağrı, butlar dolgun olmalıdır.

(5). Koçların yürüyüşü düzenli olmalıdır.

(6). Vücut, yandan bakıldığında dikdörtgen şeklinde görünmelidir.

Koçların yapısal özellikleri kadar verim düzeyleri konusunda da bilgi sahibi olmak gerekir. Yetiştiriciler aşağıdaki konulara özen gösterebilirler;

(1). Kuzu verimi yönünden, koçun seçilirken ikiz ya da çoğuz doğmasına ek olarak kuzu verimi yüksek bir sürüden gelmesi de gözönüne alınmalıdır.

(2). Koçların, analarının ve diğer akrabalarının süt verimleri bilinmelidir. Bir başka deyişle sütlü anaların ya da sürülerin koçları seçilmelidir.

(3). Koyunların kimi verimleri arasında olumlu, kimileri arasında olumsuz ilişki vardır. Canlı ağırlığı yüksek iyi gelişen bir koçu seçmekle bir ölçüde sütlü ve kuzu verimi yüksek koçu da seçmiş oluruz. Yapağı verimiyle süt verimi arasında azda olsa olumsuz ilişki vardır. Bununla birlikte iri koçların seçimiyle bu olumsuzluk bir ölçüde giderilebilir.

(4). Koçların meni (sperma) verimi önemlidir. Bol meni veren koçlar seçilmelidir.

Damızlık Koyunların Seçimi ;

Yapısal özellikleri açısından ;

(1). Koyun, ait olduğu ırkın tipini göstermelidir.

(2). Süt koyunlarında iskelet ince ya da orta kalınlıkta, boyun uzun, vücut yüksek bacaklı ve uzun (sallı) olmalıdır.

(3). Meme bezleri hacimli ve bezel meme karakterinde olmalıdır. (Bezel meme sütle dolu iken iri, sağımdan sonra boş pürsümüş bir hal alır). Meme başları iyi gelişmiş ve yana doğrudur.

(4). Eşey organları tam ve kusursuz olmalıdır.

(5). Genel olarak etçi koyunlar yuvarlak vücutlu ve alçak yapılı olduğu halde, süt koyunları yüksek yapılı ve yassı vücutlu olur.

Verim düzeyleri açısından;

(1). İkizlik yönünden, ikiz doğmuş kuzuların damızlıkta alıkonması gereklidir. Buna ek olarak kuzu verimi yüksek bir sürüden seçilmesine de dikkat edilmelidir.

Diğer yandan canlı ağırlığı yüksek olan koyunların damızlıkta alıkonması ikizliği arttırır. Ancak burada koyunlarda uygun ve dengeli beslenme koşullarını sürdürmek gerekir. Benzer durum süt verimi için de geçerlidir.

(2). Arka arkaya iki yıl kısır kalan, hatta bir yıl kısır kalan, koç istemeyen koyunlar sürüden ayıklanmalıdır.

(3). Süt verimi bakımından koyunlar seçilirken günlük süt verimi en yüksek koyunlar damızlık olarak seçilmelidir. Çünkü yıllık süt verimi ile günlük süt verimi arasında oldukça yüksek bir ilgi vardır.

Koyunlar süt verim yönünden ayıklanırken önce çok düşük süt verenler, çabuk kuruya çıkanlar ve çabuk hastalananlar (memme sağlığı bakımından da) dan başlanmalıdır. Bunlar birinci sağım döneminde elden çıkarılır.

(4). Süt verimleri yönünden koyunları seçerken kayıt tutabilecek durumda işletmeler için iki yol önerilebilir;

a. Her yıl koyunların verdikleri süt verimlerinin ortalaması alınır. Ortalama verimin üstündeki koyunlar damızlık olarak seçilir, ortalamanın altındaki koyunlar damızlıktan atılır.

b. Sürüdeki koyunların herhangi bir sağım dönemindeki en yüksek verimlerinin ortalaması alınır. Buna sürünün ıslah standardı süt verimi adı verilir. Bu verimin altında verime sahip olan koyunlar damızlık dışı bırakılır.

Damızlık kuzuların seçimi ;

Damızlık kuzuların seçimi de önemlidir. Damızlığa uygun olmayan erkek ve dişi kuzuların koyun ve koç oluncaya kadar beslenmesi yetiştiricinin zararındadır.

Yapısal özellikler açısından ;

(1). Kuzular da ait olduğu ırklarının özelliklerini göstermelidir.

(2). Vücutları eğri, ayakları yere düzgün basmayan kuzular sürüden atılmalıdır.

(3). Kuzuların üreme organları sağlıklı olmalıdır.

Örneğin hayaları (testisleri) torbalarına düşmeyen erkek kuzular damızlıkta tutulmamalıdır.

Verim özellikleri bakımından ;

(1). Canlı ağırlık gelişmesi hızlı kuzular yeğlenmelidir.

(2). Anaları verimli kuzular damızlıkta tutulmalıdır. Bu amaçla,

a. Sütten kesimde zayıf yapılı olan kuzular ayıklanmalıdır.

b. Anaları sütlü olmıyan kuzular damızlık dışı bırakılmalıdır.

MELEZLME

Melezleme, seleksiyona (seçime) ek olarak koyunlarda verimliliği arttıran en önemli araçlardan biridir. Bu amaçla genellikle farklı ırktan koyunlar birbiriyle çiftleştirilir. Melezlemeden yararlanarak döl verimi, kuzularda büyüme hızı ve yaşama gücü, vücut ağırlığı, süt ve yapağı veriminin yükseltilmesine çalışılır.

Melezleme başlıca üç şekilde yapılır ;

(1). Çevirme melezlemesi,

Dışarıdan getirilen ve adına kültür ırkı adı verilen ırkın koçları ile yerli ırkların dişileri çiftleştirilir. Elde edilen melez dişiler tekrar kültür ırkının koçlarına verilir. Bu şekilde melez dişiler sürekli olarak kültür ırkının koçlarıyla çiftleştirilerek eldeki yerli ırkın kültür ırkına dönüştürülmeye çalışılır. Bu yöntem koyunculuk için uygun değildir.

(2). Birleştirme melezlemesi,

Ayrı ırklardaki çeşitli ve istenilen karakterlerin yeni bir tipte toplanmasını sağlamak için birleştirme melezlemesine başvurulur. Bu amaçla öncelikle nasıl bir koyun tipine gereksinme vardır sorusuna yanıt aranır. Melezlemeyle istenen tip elde edildikten sonra melezlemeye son verilir. Birleştirme melezlemesi bu işte kullanılan ırkların sayılarına göre ikili ve üçlü tiplere ayrılır. Örne-

ğın Tahirova iki, Acıpayam koyunu üç ırkın birleşmesiyle elde edilmiştir.

(3). Kullanma ya da besi kuzusu elde etme melezlemesi,

Bu melezlemede genelde sürekli olarak her yıl iki ayrı ırk çiftleştirilir. Elde edilen melez kuzular besi kuzusu olarak değerlendirilir, bir başka deyişle satılırlar. Melez kuzular damızlıkta kullanılmazlar.

Melezlemede dikkat edilecek başlıca noktalar şunlar olmalıdır ;

(1). Melezlemede kullanılacak ırkın ya da ırkların belirlenmesi için önce test işlemi yapılmalıdır. Bu test,

a. Kültür ırklarının bölgesel koşullara uyum göstermesi ve

b. Birinci melezlerde verimlilik düzeyinin (yaşama gücü, canlı ağırlık gelişmesi, süt verimi gibi vb) istenilen düzeyde olması gibi özellikler aranmalıdır.

(2). Her bölge ya da yöre için melezlemede kullanılacak ırklar aynı olmaz. Bu durum koyunların içinde yaşayacakları iklim ve otlatma koşullarına ve o yörede yaşayan halkın koyundan istediklerine göre değişim gösterir. Örneğin koyunsütünün önem kazandığı bölgelerde sütlü koyun ırklarına gereksinme duyulur.

(3). Burada melezlemede kullanılacak ırk kadar melez tipin kan düzeyi de önemlidir. Kültür ırkının genotip düzeyi arttıkça koyunların istekleri artar, daha çok elden yem ve daha iyi bakım isterler. Hastalık ve asalaklara karşı duyarlılıkları artar. Bu nedenle eldeki olanaklar ve elde edilecek üretim düzeyleri arasında bir denge sağlanmalıdır.

(4). Yağlı kuyruklu yerli koyunlarla ince kuyruklu kültür ırklarının melezlemesi söz konusu olduğunda aşım sorunları ortaya çıkabilir. Bu durum üç şekilde aşılabılır ;

a. Yapay tohumlama devreye sokulur.

b. Koçlara aşım sırasında kuyruğu kaldırması için yardım edilir.

c. Yağlı kuyruklu dişi kuzuların kuyruğu doğumdan sonra kesilir.

Bunların dışında yağlı kuyruklu koyunları aşabilecek yarım yağlı kuyruklu tipler elde edilebilir.

(5). Melezlemede stratejinin ya da amacın iyi belirlenmesi gerekir. Örneğin ya yalnızca süt üzerinde yoğunlaşmak ya da süt ve etin birlikte ele alınacağı bir melezleme yapmak.

Koyun yetiştiricisi sütü amaçlıyorsa, olası ölçüde bölgesel koyun ırklarından en iyilerini seçmeli ve sonra onları dışarıdan getirilen kültür ırkları ya da geliştirilmiş sütçü tiplerle çiftleştirilmelidir. Elde edilen melez dişi kuzular sütçü sürünün temeli olacaklardır. Erkek kuzular besi kuzusu olarak değerlendirilir, ya da bu erkek kuzuların en iyi gelişenleri damızlık olarak değerlendirilir.

Süt ve etin birlikte ele alınması durumunda hem süt, hem de büyüme hızı yeterli düzeyde olacak tipler kullanılabilir. Örneğin İç Batı Anadolu eşiği için en uygunu şimdilik Acıpayam tipidir. Burada bütün erkek kuzular ve dişilerin bir bölümü besiye alınır.

Besi kuzusu üretimi dikkate alındığında ikili kullanma melezlemesi yurdumuz için şimdilik uygundur. Bu amaçla yerli koyunlar ile etçi tiplerin koçları sürekli çiftleştirilir. Elde edilen kuzular besiye alınır. Ancak burada dikkate alınması gerekli önemli nokta dışarıdan getirilecek etçi kültür ırklarının doğrudan devreye sokulmasının sakıncalı olduğudur. Bu ırklarla yapılacak iş, yerli ırklar temel alınarak öncelikle etçi tipleri oluşturmak olmalıdır.